№ 44 ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 21 1890 ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 21 № 44

ՏԱՍՆ ԵՒ ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Սխալ հայեացք.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ախալցխայից. Նամակ Շուշուց. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. —ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակներ Թիւրքաց Հայաստանից.

ՍԽԱԼ ՀԱՅԵԱՑՔ

Երբ որ մեզ մօտ խօսում են կիրակեայ հանգստութեան անհրաժեշտութեան մասին մեր առևտրական գործակատարների համար,—անպատճառ պահանջում են, որ մեր այդ դասակարգի ներկայացուցիչները ամբողջ կիրակի օրը անցկացնեն լոկ մտաւոր զարգացմամբ զբաղվելով:

Այդ տեսակ պահանջ, մեր կարծիքով, անիրագործելի է, չափից դուրս խիստ է, անարդար է: Մարդիկ, որոնք մինչև այժմ ամբողջ շաբաթվայ ընթացքում ոչ մի օրը ազատ չունէին, իսկ հէնց որ գործից ազատվում էին, անմիջապէս սկսում էին անկարգ և անսանձ քէֆեր անել, խմել, հարբել, իրանց ժամանակը անառակ տեղերում անցկացնել,—յանկարծ այժմ պէտք է ամբողջ օր դասախօսութիւններ լսեն, կամ ամբողջ օրը ընթերցարանում անցկացնեն.... Դա անհնարին է:

Աշխատող մարդը պահանջ ունի գոնէ շաբաթը մի անգամ հանգստանալու, զբօսնելու, մաքուր օդ ծծելու, իր ընկերների հետ ժամանակ անցկացնելու՝ խօսակցութեան, զուարճութիւնների մէջ: Հարցը միայն դրա մէջն է, որ այդ զուարճութիւնները լինէին ազնիւ, համեստ, և նոյն իսկ օգտաւէտ:

Մենք չենք ասում թէ հարկաւոր չէ որ կիրակի օրերը մի մի դասախօսութիւն լինի գործակատարների համար, չենք ասում թէ հարկաւոր չէ որ գործակատարները կիրակի օրը կարողանային հաւաքվել մի ընթերցարանում և մի կէս ժամ, մի ժամ՝ լրագիր, ամսագիր կարդային,—բայց դա հանգստութիւն չի լինի աշխատող մարդու համար, եթէ նա ամբողջ կիրակի օրը միմիայն ընթերցանութեամբ ու դասախօսութիւններ լսելով անցկացնի: Մարդիկ պահանջ ունեն և զուարճանալու, միայն անհրաժեշտ է որ այդ զուարճութիւնները ազնիւ, համեստ լինեն, հոգուն և մարմնին օգտաւէտ՝ հոգեպէս զօրացնող, մարմինը կազդուրող լինէին:

Եթէ հոգին և մարմինը թուլացնող, մաշող, անկարգ, անբարոյականացնող զուարճութիւններ կան,—ուրիշ կողմից կան բարոյականացնող, կազդուրող զուարճութիւններ:

Թող կիրակի օրը մեր գործակատարները մի երկու ժամ անցկացնեն դասախօսութիւն լսելով ու գիրք, լրագիր, ամսագիր կարդալով,—բայց ծայրայեղութեանը ոչինչ հը պէտք է հասցնել: Կիրակի օրվայ մնացած ժամանակը կարելի է ընկերովի գնալ ոտով, կամ երկաթուղով քաղաքից դուրս, նոյն իսկ ընտանիքով, կարելի է պարապել մարմնամարզութեամբ, ֆիզիկական ոյժերը կազդուրող այլ և այլ խաղերով.... Եւ այն ժամանակ իրանք գործակատարները կը համոզվեն, որ այդպէս վայելուչ, ուրախ և մի և նոյն ժամանակ օգտաւէտ կերպով ժամանակ անցկացնելուց յետոյ, որքան աւորժակով կը վայելեն մի որ և է այգիում կամ դաշտում համեստ ճաշ, կամ նախաճաշիկ, առանց պահանջ ունենալու անպատճառ հարբելու, անառակ տներում կամ գինետներում ժամանակ անցկացնելու:

Հանգստանալ շաբաթվայ աշխատանքից՝ բացի կարդալուց և մտաւորապէս զարգանալուց, կարելի է նմանապէս և հոգին ու մարմինը կազդուրող զուարճութիւններով: Ամեն աշխատող մարդ պահանջ ունի և զուարճանալ, միայն թէ այդ զուարճութիւնները առողջ, բարոյականացնող, ֆիզիկական ոյժերը կազդուրող լինեն,—և ոչ թէ բթացնող, հոգին ու մարմինը մաշող:

Քաղաքակիրթ մարդիկ զուարճանում են համեստ, առողջ, օգտաւէտ կերպով. ընդհակառակն՝ անքաղաքակիրթ ազգի աշխատող դասը զուարճանում է կոպիտ, անբարոյական զուարճութիւններով, կարծում է որ աշխատանքից հանգստանալ, զուարճանալ՝ նշանակում է հարբել, անզգայ, անասնական դրութեանը հասնել, անառակ տներում կամ գինետներում ժամանակ անցկացնել, բթանալ, առողջութիւնը մաշել և այլն....

Աշխատող մարդու համար կիրակեայ հանգստութիւնը պէտք է լինի զուարճութեան օր. սակայն այդ զուարճութիւնները պէտք է լինեն մտաւորապէս, բարոյապէս և ֆիզիկապէս կազդուրող, և ոչ թէ բթացնող ու մաշող զուարճութիւններ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

Ապրիլի 8-ին

Կապուտակ և պարզ երկինք, զովարար և մեղմ օդ, անուշահոտ և բազմերանգ ծառածաղիկների բուրմունք... Հրճվում է բնութիւնը խայտալով իր անզօր և հրապուրիչ կեանքով. աշխոյժ և թեթևաշարժ մանուկի պէս թռչկոտում է, պարում է, տարածում է իր թևերը և ժպտում անհունն եթերից դէպի երկրի մակերևոյթը: Իսկ մարդիկ,—յափշտակված բնութեան հրապոյրներով, նրա մանկական զուարթութեան և անհոգութեան վրա, դառնապէս ժպտալով մտաբերում են իրական կեանքը, որ այնքան ծանրաբեռնված է հոգսերով: Կենսական ապրուստի նիւթական միջոցը նրանց մտածողութեան առարկան է. որքան խնայողութիւն և տնտեսութիւն, այնու ամենայնիւ օրական անմիջական պարէնը հայթայթելու ոյժը պակասում է. առևտրի և ներքին արդիւնաբերութեան երաշտութիւնը ցամաքեցրել է շահագործութեան ապրուստի աղբիւրները: Սակայն արթուն մարդիկ օգտվելով մեր թմրութիւնից, շահախնդրական անյագ ձգտումներով զինաւորված, հնարներ են գտնում մեր թափուր գրպանից էլ մի բան կորզելու: Ապացոյց.—հետևեցէք ինձ դէպի մեր քաղաքի Լաչխնեի պարտէզները. տեսէք որքան բազմութիւն երկու սեռի և զանազան հասակի և դասակարգի մարդկանց, որոնք մեղուի նման վժժում են ծաղկազարդ ծառերի տակ, փափուկ, վէլէնայի նստարանների վրա բազմած և հրջապատած փրփրալի գարեջրի գաւաթներով առատ սեղանները. հռհռալով, քրքջալով պարպում են այդ հեղուկը զանազան հաճոյախօսութեամբ. զինուորական երաժշտութիւն, հրախաղութիւն, օդապարիկներ, ֆշշանքներ, և հազար ու մի թակարդներ մարդիկ որսալու և գրպան մաքրազարդելու: Դուք տեսնում էք այդտեղ, որ խնայող, աղքատ և խեղճ դասակարգն էլ նոյնպէս չէ ուզում յետ մնալ մոդայից և իր վերջին կոպէկն էլ ձգում է գարեջրի գանձանակում: Մի ժամանակ համեստ արհեստաւորը, որ ամբողջ կիրակի օրը բաւականանում էր երկու կոպէկի դդմաներմով, այսօր քսան և քառասուն կոպէկներ է ծախսում մի կամ երկու կվարտ գարեջրի վրա. իսկ այդ կոպէկները, որ գործադրվելու էին մի կամ երկու օր ամբողջ գերդաստանին կերակրելու, այսօր նրանցից զրկվելով նոր հոգսեր են աւելանում անհեռատես մօդայասէրին: Յիշած պարտէզները գտնվում են քաղաքից համարեա մի վէրստ հեռաւորութեան վրա, խոր և անմարդաբնակ ձորի մէջ: Ոստիկանութիւնը չունի այժ հըսկելու քաղաքից այդքան հեռու գտնված պարտէզների մէջ: Մինչև մութ և կէս գիշերը հարբած մարդիկ անշուշտ վխտալու են այդ տեղերում. ինչեր չեն կարող պատահել,—խայտառակութիւն, յափշտակութիւն, ծեծ, վիրաւորանք, գուցէ և սպանութիւն: Ցանկալի էր, որ մեր խեղճ և բարի հասարակութիւնը համեստ լինի այդպիսի զբօսավայրերում իր գրպանի դռները բանալուց. որքան և դժգոհ լինի պ. Լօրակի-

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

XX

188.... փետր. 6 վան.

Բարեկամ.

Քեզ խոստացել էի փոքր ինչ խօսել Թրքահայոց իրաւաբանական սովորութիւնների մասին: Ինչքան կարող եմ, կը կատարեմ խոստումս, բայց ի նկատի ունենալով որ, այժմ գիւղերի մէջ մանգալ և մեր գիւղացոց սովորութիւններն իսկ ուսումնասիրելը շատ դժուարացել է, պիտի ներես եթէ շատ բան կիսատ գտնես և տուածս տեղեկութիւնները ոչ բոլորովին գոհացուցիչ:

Թրքահայաստանում գիւղացի ժողովուրդը առհասարակ բաժանվում է չորս դասակարգի, 1) խամփա կամ համփա, կամ պճեղ, որը բաղկացած է տէրութեան տուրքը վոլլին հատուցանող գիւղի երկու կամ երեք աղաներից. այս դասակարգը շատ նման է Կ. Պօլսի «ամիրայական» և ձեր «աղայական» դասակարգերին. 2) Կիսպճեղ, որ վճարում է կէս տուրք. 3) Թուարէկ, վճարում է $^{1}/_{4}$ տուրք. 4) Կէս թուարէկ, վճարում է տուրքի $^{1}/_{8}$ մասը: Բոլորովին տուրք չը վճարող աղքատը պարտական է գիւղի հիւրերին ծառայութիւն անել, նրանց ձիերը դարմանել, կառավարութեան օլամ (ձրի) պահանջած սայլերը և ձիերը քաղաք տանել—բերել և այլն:

Համայնական վարչութիւնը բաղկացած է լինում միշտ գիւղապետից և երկու երեք խամփաներից: Գիւղապետը, որը կոչվում է ռէս, կամ քօխվա կամ քէհեա կամ մէլիք և կամ իր պաշտօնական անունով միւդիր՝ ընտրվում է երկու տեսակ: Այն գիւղերը, որոնք գտնվում են մի որ և իցէ բէգի ձեռքը, կազմում են բէգի սեփականութիւնը և գիւղացիք ճորտերի նման մարաբաներ են, այսինքն հողերը գործածող և նրանցից մի փոքրիկ մաս ունեցող: Այդպիսի գիւղերի մէջ բնակողները կամայ թէ ակամայ ստիպված են կուրօրէն հնազանդել իրենց բէգին, եթէ չեն կամենում զրկվել հողից և ընտանիքով անօթի մնալ, ուստի և նրանց գիւղապետը նշանակվում է բէգից: Աւելորդ է քեզ ասել, որ այդպիսի գիւղերում համայնական վարչութիւն գոյութիւն չունի, այլ միայն բէգի և նրա հնազանդ ծառայ գիւղապետի քմահաճոյքները, և եթէ փողով կամ ռշներ լզելով կարողացան միւս գիւղացիների վրա փոքր ինչ յոխորտալ, մէջ տեղ են գալիս նաև գիւղի ամենահարուստները:

Գիւղապետի և հարուստների վճիռը վաւերացնում է կամ փոփոխում է բէգը, որը օգտւտ քաղելով կառավարութեան թուլութիւնից և կամ պաշտօնեաներին տուած կաշառներից՝ ունի իրաւունք պատժելու, վճռելու, քանդելու և այլն:

Թէ ինչեր են լինում այդպիսի գիւղերում, ինքդ կարող ես երևակայել, միայն այսչափ իմացիր, որ այդ գիւղերը պաշտօնապէս բէգի սեփականութիւններն են, բնակիչները թէև նրանց ճորտերը չեն, բայց ստիպված են ճորտերից աւելի վատթար զրկանքների դիմանալ, որովհետև մի կտոր հող չունեն, որը կամ համայնութեան կամ իրանց սեփականութիւնը լինէր. ամեն մի րոպէ բէգը կարող է նրանց դուրս վռնդել իր հողերից և թողնել նրանց մերկ և քաղցած....

Իսկ այն գիւղերը, որոնց չէ իշխում մի բէգ և որոնք հարկ վճարում են ուղղակի կառավարութեան, իրանց գիւղապետները ընտրում են այս ձևով:

Ամենքը հաւաքվում են մի խամփայի տան և կամ եկեղեցու կողքին, խորհուրդ են անում և ձայնի մեծամասնութեամբ (դու հասկացիր հարուստների ձայնով) ընտրում են մէկին: Այդ անելուց յետոյ գնում են մի գեղեցիկ գօտի շալ, խմբովին քաղաքի առաջնորդին են դիմում և յայտնում իրանց ընտրութեան մասին: Առաջնորդը մի «պահպանիչ» է ասում, բերած գօտին ընտրեալի մէջքին կամ գլխին է կապում և ամբողջ գիւղացիք իրանց նոր ընտրած բարձրավիզն ռէսի հետ գիւղն են վերադառնում 1):

Կարող ես գուշակել իսկ, թէ երբեմն որպիսի «տուր-դմփոցներ» են տեղի ունենում գօտիի շալի գինը ժողովելու ժամանակ. որպիսի անգութ մարդիկ են գիւղապետ նշանակվում և ինչ վնասներ են տալիս խեղճ աղքատ ժողովրդին: Եւ հէնց դրանից է, որ գիւղի համայնքի իւրաքանչիւր դասակարգը տարբեր-տարբեր յարաբերութեան մէջ են գիւղապետի և խամփաների հետ: Գիւղապետի և իր կազմած ժողովի հետ շատ մօտ յարաբերութեան մէջ են միայն պճեղները և կիսապճեղները, իսկ ատում են նրանց թուարէկները և կէս թուարէկները, որովհետև համայնական այդ վարչութիւնը (գիւղապետը և խամփաները) ամեն տեսակ ձրի ծառայութիւններ բարդում են վերջին երկու դասակարգերի վրա, չարչարում են, արհամարհում, խեղդում նրանց ձայնը և նրանց միջից ըմբոստներին մատնում քաղաքի քաղաքական վարչութեան, որը նրանց առանց հարց ու փորձի մի լաւ կողոպտելուց և 5—6 օր բանտի մէջ չարչարելուց յետոյ հազիւ արձակում է:

Իւրաքանչիւր ռէս, իր համփաներից յետոյ, ունի մի մի գզիր, որը կատարում է ժողովի վճիռը, հրամանները. հաւաքում է ժողովը, բերում է յանցաւորին, ժողովում վկաներին և այլն: Այդ գործակատարին նշանակված է մի վարձատրութիւն, որը կայանում է փողի կամ ցորենի մէջ. իսկ ռէսը վարձատրվում է այսպէս: Իւրաքանչիւր գերդաստան գարնան մի օր պարտաւոր է հերկել նրա արտերը, իսկ ամառը բոլոր գիւղացիք մի օր ռէսի արտերն են լցվում և հնձում նրա ցորենը, խոտը և այլն: Ռէսը իր կողմից կերակրում է նրանց այն միջոցներին և իր ծախսով «զուռնա-նաղարա» է ածել տալիս աշխատողների զուարճութեան համար:

Ահա, բարեկամ, այդ է մեր համայնքի և իր վարչութեան կազմութիւնը: Մի որ և է դատ, եթէ չէ վճռում գիւղապետի նախագահութեամբ կազմված համփաների ժողովը, դիմում են բէգին, յետոյ առաջնորդին և վերջապէս տեղական կառավարութեան: Այդ վերջին դիմումը այժմ աւելի յաճախ է. այժմ գիւղացին կարծելով թէ գիւղական վարչութիւնը կամ հայ դատաստանական ժողովը սխալ են վճռում, դեգերում է քաղաքական դատարանները.... և վայ այն գիւղացուն, որը մի անգամ ոտ կը կոխէ այդ տեղերը.... հրաշքի նըման երևոյթ են համարում այն, եթէ մի գիւղացի անվնաս դուրս պրծնի այդ դատարանից:

Արդէն քաղաքներում սահմանադրութեան թե-

1) Շատ անգամ գիւղապետի իշխանութիւնը հաստատվում է նախ առաջնորդարանում և յետոյ կամ փաշայի և կամ գաւառապետի առեանում:

պանիձէ այդ իմ տուած խորհրդից, այնու ամենայնիւ հարիւրաւոր անշահասէր մարդիք պիտի համաձայնեն ինձ հետ։ Ասում են պ. Լորտկիպանիձէ քաղաքումս այդպիսի չորս թակարդներ պատրաստելու է մեզ համար։ Ինչպէս որ Թիֆլիսի անբարոյականացնող հաստատութիւնների մեծ մասը դոյնաման պարտէզներն են, նոյնպէս, Ախալցխայում ևս հետզհետէ պիտի ճաշակենք այդ տեսակ պարտէզների բարերար ազդեցութիւնը։ Ախալցխայում այժմս գոյութիւն ունեն գարեջրի երեք գործարաններ՝ Լորտկիպանիձէի, Քիրիշճեանի և Վերնէրի, որոնք անշուշտ մրցելու են իրանց արդիւնաբերութեամբ մեզ բարոյական դաս տալու մէջ։ Տեսնում էք, որ մենք էլ չենք ուզում յետ մնալ Թիֆլիսի քաղաքակրթութիւնից։

Բ.

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Ապրիլի 15-ին

Այս տարի այստեղ 4 անգամ դեպուտատի ընտրութիւն կայացաւ։ Առաջին անգամ ընտրվեց նախկին դեպուտատը. սա հրաժարվելով՝ ընտրվեց մի համակրելի երիտասարդ, բայց, դժբաղդաբար, դա էլ հրաժարվեց. երրորդ անգամ ընտրվեց մի պարոն, որը նոյնպէս հրաժարվելով, ընտրվեց չորրորդ անգամ դարձեալ նախկին դեպուտատը, որը այս անգամ ընդունեց դեպուտատի պաշտօնը։ Բայց, ինչպէս ասում են, պարոնը հրաժարական է տուել այժմ։ Ուրեմն դեպուտատի հինգերորդ ընտրութիւն պիտի լինի....

Որովհետև մենք քաղաքային ինքնավարութիւն չունենք, ուրեմն քաղաքի բոլոր գործերը դեպուտատի ձեռքումն են գտնվում. ուրեմն անհրաժեշտ է, որ դեպուտատը լինի գործունեայ և հաւատարիմ և նրա միակ գործը լինի դեպուտատութիւն անելը։ Թէ ինչպէս են վարել մինչև այժմս մեր դեպուտատները իրանց պաշտօնները, —դրա մասին մենք չենք կամենում խօսել. այդ նոյն իսկ մեծ մասամբ հասարակութեանը յայտնի է.... Մենք այստեղ միայն կամենում ենք հասարակութեան ուշադրութիւնը դարձնել հետևեալ խնդրի վրա։

Մեր դեպուտատները ընտրվում են մի տարի ժամանակով և դրանք վարում են իրանց պաշտօնները ձրի, ինչպէս և մեր դպրոցների հոգաբարձուները։ Հասարակութիւնը ամենևին չէ հետաքրքրվում, թէ ինչ է անում դեպուտատը. շուշեցիք միայն իրանց անձնական գործերով զբաղվել գիտեն, ուրիշ ոչ մի բան նրանց չէ հետաքրքրում։ Դեպուտատ ընտրելու ժամանակ չեն էլ հաշիւ պահանջում նախկին դեպուտատից, միայն թէ «գլխից ռադ անեն» ընտրութեան «գլխացաւանքը»։ Տեսնում էք, որքան առաջ է գնացել մեր Շուշին.... Մենք մինչև այժմս մի գործունեայ դեպուտատ չենք ունեցել, որովհետև կարգին դեպուտատ լինելու համար մարդը պէտք է համարեա թէ կողմնակի գործեր չունենայ, այլ նրա գործը լինի միայն դեպուտատութիւն անելը։ Իսկ մենք մեր պարապ շուշեցիների մէջ չունենք մի այնպիսի մարդ, որի վրա կարելի լինի հաւաստի լինել։ Ազնիւ, դեպուտատի պաշտօնին յարմար մարդիկ էլ չեն կարող ապրել առանց ուրիշ գործով իրանց ապրուստը հայթայթելու, իսկ դեպուտատութիւնը, ինչպէս վերև ասեցինք, պահանջում է կողմնակի գործեր չունենալ։ Եւ որովհետև ազնիւ մարդը չէ կարող դեպուտատութիւն անելով ապրել, այսինքն քաղաքի փողերից ուտել կամ կաշառք վերցնել և այլն, ուստի այդպիսի մարդիկ յետ են քաշվում ասպարիզից։ Բայց եթէ այդ տեսակ մարդկանց ռոճիկ տայ քաղաքը՝ դեպուտատութիւն անելու համար, —այն ժամանակ դրանք կը համաձայնվեն դեպուտատութեան պաշտօնը ստանձնել։

Ուրեմն սրանից պարզ երևում է, որ եթէ շուշեցիք կամենում են ունենալ իրանց քաղաքի գործերը ազնւութեամբ կատարող անձն, պէտք է անպատճառ դեպուտատին ռ ո ճ ի կ նշանակեն։ Մեր կարծիքով, լաւ կը լինի, եթէ դրա համար տարեկան 600—800 րուբլի ռոճիկ նշանակէ քաղաքը։ Այն ժամանակ շուշեցիք համարձակ կերպով կարող են դեպուտատ ընտրել և ոչ թէ խնդրելով, աղաչելով, ինչպէս մինչև այժմս է եղել։ Քաղաքը, վստահութեամբ կարող ենք ասել, կարող է հեշտութեամբ այդ ռոճիկը տալ։

Այս կարևոր հանգամանքի վրա դարձնում ենք շուշեցիների առանձին ուշադրութիւնը, յոյս ունենալով, որ հասարակութիւնը անտարբեր չի գտնվի դէպի այս հարցը, ի նկատի ունենալով իր սեփական շահերը։

Բ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ մեզ խնդրում են տպել հետևեալը. «Հայ թատրոնասէրների ապրիլի 7-ին բարեգործական նպատակով տուած ներկայացումից մուտք եղաւ 100 րուբլի, որից 62 ր. 55 կ. ծախս դուրս գալով՝ մնաց զուտ արդիւնք 37 ր. 45 կ., որը և յանձնվեց տեղիս պրիստավ պ. Մ. Կօստանեանցին, ըստ պատկանելոյն հասցնելու համար։ Խումբը, իր կողմից, պարտաւորութիւն է զգում շնորհակալութիւն մատուցանել ներկայացման մասնակցողներին և նմանապէս պ. Պ. Դրամբեանին, որը մեծ աջակցութիւն ցոյց տուեց տոմսակները տարածելու գործին։»

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Ներկայ տարվայ սկզբին Գանձակում բացվել է մի ընթերցարան։ Քաղաքիս հասարակութիւնը համակրութեամբ վերաբերվեց այդ հաստատութեան, տալով նրան, նրա գոյութեան հէնց առաջին ամսում 160 բաժանորդ։ Բայց սկսելով յաճախել ընթերցարանը, տեսանք թէ ընթերցարանի հիմնողի խոստացած 25 հատ զանազան հրատարակութիւններից ընթերցարանը կանոնաւորապէս ստանում է միմիայն 14 հատ թէ հայոց և թէ ռուսաց այլ և այլ պարբերական հրատարակութիւններ։»

—

Մեզ գրում են ԻԳԴԻՐԻՑ հետևեալը. «Ապրիլի 6-ին տեղիս երկսեռ դպրոցների դահլիճում յօգուտ նոյն դպրոցների, ուսուցիչներից երկուսը, օրիորդաց դպրոցի մի ուսուցչուհի և տեղացի մի օրիորդ, մի քանի երիտասարդների աջակցութեամբ՝ տուեցին մի ներկայացում։ Խաղացին «Թուղթ խաղացողի կեանքը» և «Ժլատ» պիէսները։ Մեր դպրոցների բացումից յետոյ դա առաջին անգամն էր, որ Իգդիրի հասարակութիւնը բաղդ ունեցաւ բեմի վրա իգական սեռից խաղացողներ տեսնելու։ Մինչև այժմ մեր վարժուհիները և առհասարակ մեր օրիորդները համարձակութիւն չունէին ամբոխի նախապաշարմունքի քօղը պատռել։ Այդ պատճառով մենք ստիպված էինք միշտ խաղալ մեր անհամ պատմական ողբերգութիւնները, որոնց մէջ չը կան կանանց դերեր։ Այժմ առանձին շնորհակալութեան արժանի են այն օրիորդները, որոնք մեծ հաճութեամբ վստահացան դերեր յանձն առնել վերջին ներկայացման ժամանակ և շնորհալի կերպով էլ կատարեցին իրանց այդ դերերը։ Բոլոր մասնակցող պարոններին, նմանապէս Ս. Մաղաթեանին և Ն. Աթաբեգեանին էլ շնորհակալութիւն. առաջինը ներկայացման կարգադրիչ էր, իսկ երկրորդը յուշարար։ Արդիւնքն եղաւ մօտ 60 րուբլի, որ փոքր գումար չէ Իգդիրի դպրոցի պէս մի աղքատ դպրոցի համար։»

—

ԹԻՖԼԻՍԻ Մուշտայիդ այգու բուֆէտը անցել է մի փորձված և խղճմտաւոր տիրոջ ձեռքը, որը և կապել է հաստատ պայման պետական կալուածների վարչութեան հետ, քանի որ կապալառու իշխան Անդրօնիկօվից այգին անցել է այժմ այդ վարչութեան ձեռքը։ Բուֆէտի տէրը դրել է Մուշտայիդի գլխաւոր հրապարակի վրա նոր լապտերներ, յարմար և գեղեցիկ նստարաններ, ապա դիտաւորութիւն ունի նոյն հրապարակի վրա կառուցանել մի պավիլիօն հասարակութեան համար, որտեղ զբօսնողները կարող կը լինէին ապաստանվել խիստ արեգակի կամ անձրևի ժամանակ և նմանապէս մի փոքրիկ բուֆէտ պավիլիօնի կողքին։ Մենք առիթ ունեցանք տեսնել այդ երկու փոքրիկ շինութիւնների պլանները, որոնք արդէն հաստատված են և որոնց կառուցումը շուտով կը սկսվի ու մայիս ամսվայ ընթացքում կաւարտվի։ Բուֆէտի տէրը խոստանում է ունենալ ամենալաւ խմիչքներ և ուտելիքներ, նա նմանապէս կը ծախէ իր բուֆէտում ամեն տեսակ մինէրալական ջրեր և կումիս։ Երբ պավիլիօնները պատրաստ կը լինեն, երաժշտութիւնը ամեն օր կը նուագէ Մուշտայիդում և եթէ հարկը պահանջէ՝ նոյն օրը երկու անգամ, առաւօտեան և երեկոյեան. Ուրախալի է որ այգին գոնէ այդ կողմից կը բարեկարգվի։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի պ. Կարա-Մուրզա դիտաւորութիւն ունի իր երգեցիկ խմբով ճանապարհորդել Կովկասի նշանաւոր քաղաքներում և մայիսի 6-ին Թիֆլիսում լինել։ Ծրագիրն այսպէս է. Գանձակում 1 կօնցերտ, Թիֆլիսում 2, Բաթումի մէջ 1, Փօթիում 1, Քութայիսում 1, Երևանում 1, Էջմիածնում 1, Ախալցխայում 1 և դարձեալ Գանձակում 1։ Այս կերպով, խմբի ընդհանուր ժողովից յետոյ ամեն բան աւելի ճիշդ կորոշվի։»

—

Երկարատև ծանր հիւանդութիւնից յետոյ ապրիլի 19-ին վախճանվեց ԹԻՖԼԻՍԻ երկրորդ գիմնազիայի դիրեկտոր Ա. Ի. Լիլօվ։

—

Ամեն օր նոր-նոր բանաստեղծներ են դուրս գալիս հայերի մէջ, և այդ ոչ թէ Կովկասում, կամ Պօլսում, այլ և Ամերիկայում՝ Նիւ-Եօրկում, որտեղից այս օրերս ստացանք ոտանաւորների մի գրքոյկ, «Դայլայլիկ» վերնագրով։ Ով ասէք այժմ բանաստեղծութիւն է գրում։ Միայն մի բան չեն հասկացել այդ բազմաթիւ բանաստեղծները (սա տպագրական սխալ չէ), որ ամեն մի ոտանաւոր բանաստեղծութիւն չէ, ամեն մի բառախաղ բանաստեղծութիւն չէ.... Հայոց զանազան ամսագիրները տպագրելով ամեն տեսակ անշնորհ, անհամ և անտաշ ոտանաւորներ, անկասկած իրանց կողմից աւելի են նպաստել այն բանին, որ ամեն մի տեղից վերկենողը ոտանաւոր է գրում և լոյս աշխարհ հանում։ Պէտք է ճշմարտախօս լինել և խոստովանել, որ «Մուրճ» ամսագիրը այդ տեսակ բանաստեղծութիւններ առաջ բերելուն շատ է նպաստել, տպագրելով իր էջերում այնպիսի բանաստեղծական երևելի գրուածներ, ինչպէս են «Մուրճի» ոտանաւորները....

—

Ներքին գործերի և ֆինանսների մինիստրութիւնները այս օրերս պետական խորհրդին ներկայացրել են մի առաջարկ, որով առաջադրում են գործարաններում բանող կանանց և երեխաներին վերաբերեալ կանոնները դարձնել մ շ տ ա կ ա ն.

լաղրած դատական ժողովը այլ ևս գոյութիւն չունի. միմիայն Լիմ անապատի վանահայրն է, որ իր թեմի դատերը վճռում է ինքը. Թէ որքան մարդկանց ծեծի տակ սպանում, քանիսներին անխղճօրէն կողոպտում է այդ վանահայրը՝ հաշիւ չը կայ. սակայն ամեն ոք ճանաչում է նրան և գիտէ գործերը։ Իբր միջանկեալ մի բան, աւելորդ չեմ համարում քեզ նկարագրել Լիմ անապատի այդ վանահայր հռչակաւոր Պօղոս եպիսկոպոսին, որովհետև իր տեսակի մէջ մի տաղանդաւոր կրօնաւոր է։ Միջահասակ, գէր, կոշտ գծագրութեամբ, ալեխառն կարճ մօրուքով, կլօրիկ դէմքով մի անձ է. բացի ս. գրքերից ուրիշ ոչինչ չէ կարդացել. լրագիրները միմիայն կարդում է իր օգտի համար. ուսումնասէր է, որովհետև տեսնում է, որ մօդան այդ է. ըստ երևոյթին շատ խիստ ֆանատիկոս է, բայց չէ մոռանում երբեմն քիւրդ աղաների հետ եկեղեցու մէջ խնջոյքներ սարքել և գնչու կանանց խաղացնել. հնամոլ է սաստիկ, սակայն ձևի համար միմիայն գլուխը դժգոհութեամբ թափ տալով է բաւականանում, երբ նորութիւններ է տեսնում և «յառաջադիմութիւն» բառն է լսում։ Սաստիկ փառասէր, խորամանկ, հանգամանքներից օգտվող, գովեստ լսելու սիրահար, լաւ ձիաւոր, կրքոտ, գոռոզ և արհամարհող, նաև ճկուն և գրաւող մի անձն է Պօղոս եպիսկոպոսը. նրա մէջ չափազանց զարգացած է տիրապետող ոգին և նա խղճում է միայն նրան, ով կը լիզէ իր ոտքերը, այլապէս նա շատ աջողակ կերպով վնասներ է տալիս իրան չը հնազանդողին։ Իր ճարպիկութեամբ, գրաւող լեզուով և խորամանկ քաղաքականութեամբ այնչափ լաւ կարողացել է ազդեցութիւն ձեռք բերել Բ. Դրան մէջ, որ դողում է նրանից վանի իւրաքանչիւր մի նոր կամ հին փաշայ, իւրաքանչիւր կրօնաւոր, նոյն իսկ պատրիարքը և բոլոր սահմանադրական ժողովները։ Հրաշագործ Տիգրանեան եպիսկոպոսից յետոյ, միայն Պօղոսն էր, որ իբր աքսոր, գնաց Պօլիս և աւելի պատիւներ ստացած վերադարձաւ իր տեղը։ Երեք անգամ վանի առաջնորդն է եղել, երեք անգամին էլ մեծամեծ խռովութիւններ է յարուցել և բազմաթիւ ողջամիտ անձանց յաւիտեան ոչնչացրել։ Խրիմեան նոյն իսկ իր պատրիարքութեան ժամանակ չը գիտէր ինչ անել նրա հետ։ Ձեռքիս են գտնվում Խրիմեանի այն նամակները, որոնց նա գրում էր իր պատրիարքութեան ժամանակ Երզրումում յայտնի վանեցի վաճառական Վանցեան Սարգսին։ Այդ նամակները ցոյց են տալիս թէ Խրիմեան ամեն տեսակ միջոցներ ի գործ դնելուց յետոյ՝ յուսահատ գոչում է. «Պօղոս վարդապետը փորձանք եղաւ իմ և հայրենիքի գլխին, չը գիտեմ ինչ ընել անոր հետ»։

Եթէ Պօղոսը իր տաղանդը ի գործ դնէր լաւ կերպով, հաստատ գիտեմ, որ ամբողջ Վասպուրականի հայի մի մազը չէր կորչի և քիւրդերը կատու կը լինէին, որովհետև այդ կրօնաւորը անպայման կերպով տիրում է նրանց ցեղապետների վրա և վերջիններս կուրօրէն հնազանդվում են նրան այնպէս, ինչպէս մի շուն իր տիրոջ։

Մի ուրիշ անգամ քեզ կը գրեմ երկար նրա մասին. առայժմ դառնանք մեր խնդրին։

Ես ասեցի, որ գիւղական վարչութիւնը կորցրել է այժմ իր նշանակութիւնը, և պիտի կորցնէր էլ, որովհետև նա կազմվում է միշտ հարուստ համիրներից, որոնք երբեմն այնպէս անգութ են, որ պիտի փառք տալ քիւրդերին։ Ոչ միայն դատական գործերում, այլ և ընտանեկան երկպառակութիւնների, եղբայրների բաժանման ժամանակ խառնվում էր համայնական վարչութիւնը և կար մի ժամանակ, երբ դէպի այդ վարչութիւնը յարգանքով վերաբերվում էր իւրաքանչիւր գիւղացի։

Ժամանակ է փոքր ինչ էլ խօսել քեզ գերդաստանի անդամների յարաբերութիւնների մասին։

Եթէ մէկը ցանկանում է իմանալ մեր գիւղերից մէկի միջի բնակիչների քանակութիւնը, նա իր ստացած տեղեկութիւնների մէջ շատ կը սխալվի, եթէ միայն իմանայ գիւղի տների քանակութիւնը, որովհետև շատ անգամ գերդաստանը բաղկանում է 20—30 անձից, որոնք բոլորն էլ մի տան մէջ են ապրում և մի սեղանից ուտում։ Այդպիսի գերդաստանների յաճախ կարելի է հանդիպել մեզ մօտ նոյն իսկ քաղաքներում. առ այժմ Վանի մէջ մի այդպիսի նշանաւոր գերդաստան կազմում է Թէրլէմէզեան գերդաստանը։

Գերդաստանը մեզանում հիմնված է արիւնակցութեան սկզբունքի վրա։ Գերդաստանի գլխաւորը լինում է ամենից հասակաւորը, լինի նա հայր կամ հօրեղբայր, կամ եղբայր. ի հարկէ հայրը աւելի կոչվում է տանուտէր, քան հասակաւոր հօրեղբայրը, որը միայն «տան մեծը» տիտղոսն է վայելում, ուտում, խմում, աղօթում է և չէ խառնվում ընտանեկան գործերին։ Սակայն նա նախագահում է սեղանին, նաև պաշտօնական ձեւակերպութեամբ միմիայն՝ ընտանեկան ժողովներին։ Հասակը մեծ դեր է խաղում գերդաստանի մէջ. հայրը ամենամեծն է, յետոյ աւագ եղբայրը և այսպէս շարունակաբար։ Տան մեծի մահից յետոյ, տանուտէրը լիովին տէր է լինում և իր վրա է առնում «տան մեծը» տիտղոսն ևս, իսկ եթէ սա ևս մեռնէ, եթէ ունի եղբայր՝ նա է մեծը, իսկ եթէ չը կայ՝ ամենամեծ որդին լինում է տանուտէրը։ Այս ընտրութիւնը երբէք պաշտօնական ձև չունի, այլ լինում է ինքնաբերաբար։

Պէտք է իմանալ, որ գերդաստանի մէջ կայ նաև մի ուրիշ իշխանութիւն, որը լիովին նման է առաջինին, սակայն առանձին սեղանի վրա է նստում և առանձին արտօնութիւններ ունի, դա կանանց մասն է, որի վրա իշխում է տանտիկինը, եթէ մեռաւ՝ մեծ հարսը և այսպէս յաջորդաբար։ Ամբողջ օրը կանայք միմիայն իրանց տէր ունեն տանտիկինը. բոլորովին նշանակութիւն չունի ամուսինը. միմիայն երեկոյեան է, որ երկու զոյգերը կարողանում են միմեանց հետ ազատ խօսել. հարսը իրաւունք չունի առանց տանտիկնոջ գիտութեան և ոչ մի քայլ անել կամ մի խիլ շարժել իր տեղից, կամ նոյն իսկ ուտել և իր ամուսնու հետ խօսել։ Եւ դուք կը տեսնէք թէ որպիսի մնապարծութեամբ տանտիկինը իր ետևը գցած բոլոր հարսերը և աղջիկները եկեղեցին կամ դաշտն է գնում, որպիսի բարկութեամբ նա նայում է տանտիրոջ, եթէ սա սխալմամբ կանանց մասին մի հրաման տուաւ առանց իրան հարցնելու։

Գերդաստանի այս երկու իշխանները շատ խըստապահանջ են, դիսցիպլինը պահպանելուն հսկող և մի և նոյն ժամանակ բարի և գթառատ։

Քանի տան մեծը կենդանի է, որդիք չեն կարող բաժանվել, նոյն իսկ մեռնելուց յետոյ բաժանվելը խիստ ամօթ է համարվում, իսկ հօր «օջախը» չեն պահելը պարծանք։ Այնու ամենայնիւ անհամաձայնութիւններ յաճախ լինում են, մանաւանդ կանանց ձեռքից. տան մեծի կենդանութեան ժամանակ անհամաձայնութիւններ թէև տեղի են ունենում, սակայն տանուտէրը համա-

փոխանակ այժմեան պէս ժամանակաւոր պաշտօնէ:

—

Թիֆլիսի դուման այս օրերս պիտի քննի քաղաքային ամենաշխարհական թեկնիկներ ունենալու հարցը: Այդ հարցը բաւական ժամանակ է, որ հրապարակի վրայ է, և շատ ցանկալի է, որ դուման այդ հարցը օգտման կարգով է չուտով գրականապէս վճռի:

—

Մեզ հաղորդում են, որ հայր Ղևոնդ Ալիշանի «Այրարատը» արդէն տպագրուել է և շուտով կուղարկուի բաժանորդներին:

—

Մեր խմբագրութեան մէջ ստացուեց Սանան քաղաքից [illegible] ուղերձը [illegible] պատասխանում: Այդ [illegible] այս գրքով և մեծ նպաստ է տալիս [illegible]: Գրքին կցած են մի քանի պատկերներ և ի մէջ այլոց [illegible] նկարը քարտէզը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱՅԱԶԵԴԻՑ

Հին-Բայազէտ, 10 ապրիլի

Հին-Բայազէտի գաւառում [illegible] սահմանագլխում գտնւում է Մոսուն կոչւող հայաբնակ գիւղը. այդ [illegible] գիւղը [illegible] մի փոքրիկ, մի [illegible], դա Գորոյի Մուրադի Սարգսի [illegible], մեծ գերդաստանի օջախն էր, տունն էր: Ով չէր ճանաչում այն հերոսին, որի դուռը օրական 200-ից աւելի ճանապարհորդների և աղքատների էր կերակրում. ով չէր ճանաչում նրա այն [illegible] սիրտը, որի դուռը գիշեր և ցերեկ բաց էր, [illegible] և կը վկայեն [illegible] և [illegible] բնակիչները, որոնք [illegible] հողի վրայ, [illegible], և մինչև անգամ քիւրդերին և նրանց [illegible]: Ոչ մի ճանապարհորդ է անցել այդ գիւղով, առանց Գորոյի Մուրադի Սարգսի (տանուտէրն էր գիւղի մշտապէս) տանը ոտ դնելու, սկսած ամենաառաջին աստիճանաւորից մինչև վերջին աղքատը. Նա սեղանակից էր պատերազմին Տէր-Ղուկասովի հետ, սեղանակից էր միշտ փաշաների հետ, ևս առաւել աղքատների հետ:

Աւելորդ է նկարագրութիւնս, թող այժմ նկարագրէ աւելի լաւ նա, որը տեսել, գիտէ և ճանաչում է նրա այն ազորմած հոգու ազնիւ բարեսրտութիւնը և մարդկութիւնը: Նրա տարեկան եկամուտը, որ համնում էր չորս հազար պուդ ցորենի, նա սպառում էր և չը բաւականանալով, դեռ ցորեն էր գնում տարվայ մէջ. Նրա ունեցած հինգ հարիւր ոչխարները, դրան համեմատ կովեր և կթվող կենդանիները կթվում և նրանից գոյացած կաթը, մածունը, իւղը, պանիրը չէր բաւականանում նրա «բարի եկող» հիւրերին (այդպէս էր անուանում նա բոլոր եկող հիւրերին). սրանով և կարելի է համեմատել, թէ որքան երթևեկողներ ունէր այդ ողորմած սրտի տէր մարդը: Վերջապէս, Վանից մինչև Դիարբէքիր (Տիգրանակերտ) և այնտեղից մինչև Էրզրում, մեծ ու փոքր կը ճանաչէին Ռէս Սարգսին, այն բարեսիրտ, ողորմած, լի, առատ աղքատասէր մարդուն: Բայց ցաւօք սրտի, այսօր պիտի ողբալ, որ այդ անօրինակ մարդը, այն վիթխարի տղամարդը զոհվում է վայրենի, անգութ քիւրդերի գնդակին, թողնելով 35 հոգուց բաղկացած մի ընտանիք աղիողորմ արտասուքի մէջ, նրանց հետ և հազարաւոր ցաւակիցներ: Պէտք է ասած, որ այսպիսի մարդիկ կորցնելիս հայերը քաջ են չատ իրանց նստել ողբալում:

Հայերին զեռ գաղտնի է, երևի, որ Տաճկաստանում, երբ վերջանում են պատերազմները, նրանց զօրքերին փոխարինում են վայրենի, անգութ քիւրդերը. կարծէք թէ նրանց համար սրբազան պարտք է այդ դաշտերը ծարաւի չը թողնել, այլ միշտ ոռոգել քրիստոնէի արիւնով, և ահա օր չէ անցնում, որ իրանց բարբարոսութիւնները չը կատարեն և այդ պատճառով օսմանեան քայքայված տէրութեան ամենաապահով երկիրը, որը համարվում է Բայազէտի գաւառը, սոյն և սոյնանման տեսարաններ է ներկայացնում. գալիս յարձակվում են այդ խաղաղ գիւղացիների գրաստի (նախիրի) վրա աւար անելու: Գիւղացին չէ համարձակվում դիմադրել կամ յետ պահանջել այդ աւարը, քանի որ այնալու հրացանի գնդակները կարկուտի պէս կը տեղան նրա գլխին, և ահա անշնչացած են քանի մի հոգիք: Նրանց համար ոչինչ նշանակութիւն չունի թէ հայ գիւղացին և իր գերդաստանը պիտի մատնվեն յետին թշուառութեան, որովհետև իրանց ունեցած հարստութիւնը միայն այն մի քանի անասուններն են, որոնք խլում խլացնում են. այսպէս է պատահել ահա յիշեալ սպանութեան դէպքը: Քիւրդերը գալիս յարձակվում են Մոսուն գիւղի նախիրը աւար անելու տանելու. գիւղացիք քաջաբար կամենում են ընդդիմանալ և յետ խլել իրանց աւարը (ի հարկէ առանց զէնքի), իսկ քիւրդերը այնալու հրացանով պատասխանում են հայերին, որի միջոցին գնդակահար են լինում չորս հինգ հոգի, ի թիւս որոց և յիշածս Գորոյի Մուրադի Սարգիսը, որը միակն էր թէ իրան քաջասրտութեամբ, և թէ բոլոր մարդկային արժանաւորութեամբ. Նա համոզված է եղել անշուշտ որ եթէ քիւրդերը տեսնեն նրան այդ բեմի վրա, անշուշտ յետ կը նահանջեն, որովհետև նրա հացով են միշտ կերակրվել, բայց անգութ գնտակը այդ յարգելի տիպարին չը ճանաչելով, կործանել վայր է գլորել Գորոյի Մուրադի օջախի գլուխը, ռէս Սարգիսը, թողնելով մի բազմամարդ գերդաստան առանց գլխի, առանց կառավարչի:

***

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Պրինց Նապօլէօն գրել է մի նամակ հանրապետութեան նախագահ կարնօին, մեղադրելով նրան որ նա Կօրսիկա կղզու Այաչիօ քաղաքում այցելել է Նապօլէօն I-ի տունը: «Դուք ինձ, կայսրի ժառանգին աքսորեցիք Ֆրանսիայից առանց որ և է պատճառի, իսկ այժմ գնում էք կեղծաւոր կերպով երկրպագելու մեծ մարդու օրօրոցին»: Ապա պրինցը յայտնում է իր նամակում որ Ֆրանսիայի այժմեան կառավարութիւնը կուսակցական է, որը ստորացնում է Ֆրանսիայի անունը, և պատիւը:

—Լրագիրները հաղորդում են որ մայիսի 1-ին զօրքերի թիւը կաւելացվի Պարիզում: Սակայն ամենքը հաւատացած են որ այդ օրը խաղաղ կերպով կանցկենայ Ֆրանսիայի մայրաքաղաքում:

—Բեռլինից հաղորդում են, որ Պրուսիայի գիմնազիաների պրօգրամը քննելու համար կազմված է մի յանձնաժողով մասնագէտ-մանկավարժներից: Յանձնաժողովը նպատակ ունի քննելու գիմնազիաներից յունական լեզուն վերացնելու հարցը և նմանապէս այն հարցը թէ կարելի կը լինի, արդեօք, թոյլատրել ռէալական գիմնազիաներում աւարտած աշակերտներին մտնել համալսարանները:

—Բիսմարկի յորդորմամբ գերմանացի գործարանատէրերը կազմակերպելու են մի առանձին կուսակցութիւն, որի նպատակը կը լինի մաքառել պետական սօցիալիզմի դէմ:

—Պաստոր Շտէկկերին և հակասեմիտականներին պատասխանելով, գերմանական մի քանի լրագիրներ հաստատ աղբիւրներից հաղորդում են, որ Վիլհէլմ կայսրը հաւասար աչքով է նայում իր բոլոր հպատակների վրա, ինչ դաւանութեան և պատկանէին նրանք:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բաթումի իտալական հիւպատոսը ուղարկել է մեզ Իտալիայի մայրաքաղաքում, Հռոմում, ներկայ թւի մայիսի 5-ից մինչև նոյն ամսի 17-ը լինելի հ ր ա ց ա ն ա ձ գ ու թ ե ա ն ազգային տօնի պրօգրամը: Այս տօնախմբութիւնը տեղի է ունենալու թագաւորի և թագուհու պատւաւոր նախագահութեամբ, և կատարվելու է ի յիշատակ Իտալիայի ազատութեան: Տօնախմբութեան մասնաժողովի յայտարարութեան մէջ ասված է որ այդ տեսակ ազգային հանդէսներ նպաստում են ազգային մարմինը կազմող մասերի իրար մէջ սերտ միութեան, նպաստում են ազգի ոյժի և նրա քաղաքացիական ոգու զարգացման:

*
* *

«Phare du Bosphore» լրագիրը, որը մինչև այժմ Կ. Պոլսումն էր հրատարակվում, վերջին ժամանակ տեղափոխվեց Աթէնք և այժմ հրատարակվում է «Le Spectateur d’Orient» անունով: Դա, թէև բուն յունաց օրգան է, բայց հետաքրքրվում է առհասարակ արևելեան երկիրների և արևելեան ազգերի վիճակով: Ի միջի այլոց լրագիրը բաւական չատ է գրում և թիւրքաց հայերի մասին: Մենք ստացանք այդ լրագրի մի քանի համարներ և պէտք է խոստովանենք որ համարները լաւ են կազմված: Դա ամենօրեայ թերթ է և նրա խմբագիրն է պ. Ե. Կիրիակօպուլօ:

*
* *

Ստէնլի ճանապարհորդելով Աֆրիկայում, գտել է միջին Աֆրիկայում խիտ անտառներով ծածկված մի լեռնային երկիր, որը ամբողջապէս բնակեցրած է թ զ ու կ ն ե ր ո վ: Այդ թզուկների ցեղը չատ քաջ է և աւելի քաղաքակիրթ է քան Աֆրիկայի միւս ցեղերը: Այդ ցեղի մէջ զարգացած են զանազան արհեստներ, իսկ թզուկների, տները՝ մաքուր և լաւ սարքած բնակարաններ են: Մի թագուհի կառավարում է այդ երկիրը. Նա նոյնքան փոքրիկ է, որքան իր հպատակները: Այդ ցեղի ներկայացուցիչները սևամորթ չեն, այլ նրանց կաշին բաց-չագանակագոյն է: Թզուկները հաւատացնում են, որ իրանց քաղաքակրթութիւնը արդէն մի քանի հազար տարվայ քաղաքակրթութիւն է: Այդ թզուկները այնքան սովոր են իրանց սարերին և իրանց անտառոտ երկրի խոնաւ կլիմային, որ չեն դիմանում տափարակ երկիրների չոր կլիմային և այդ տեսակ երկիրներում անմիջապէս հիւանդանում և մեռնում են: Ստէնլի չատ լաւ ընդունելութիւն գտաւ այդ երկրում, մանաւանդ թագուհու կողմից, որը անպատճառ ուզում էր նրա հետ միասին ճանապարհորդել և այցելել սպիտակամորթների երկիրը: Բայց իր երկրի սահմանագլխին հասնելուն պէս փոքրիկ թագուհին անմիջապէս հիւանդացաւ և յետ դարձաւ իր երկրի ներսը: Թզուկներից ոչ մէկը չը համաձայնվեց հետևել Ստէնլիին դէպի Եւրոպա:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՄՕՍԿՎԱ, 18 ապրիլի: Մօսկվայի քաղաքային փոխառութեան հրատարակելը մեծ աջողութիւն ունեցաւ: Սպասում են որ Վօլժսկօ-կամսկի բանկը, որը իրագործեց այդ փոխառութիւնը, կը հրատարակէ փոխառութեան բաժանորդագրութիւնը:

ՍՏԱՎՐՕՊՕԼ, 18 ապրիլի: Երէկ նահանգական դատարանը աւարտեց դատաստանական քննիչ Կօնստանտինովի գործի քննութիւնը: Կօնստանտինով

ձայնեցնում է և պատմում յանցաւորներին, իսկ եթէ կենդանի չէ լինում, եղբայրները կամ բաժանվում են միմեանցից և կամ թէ դիմում են գիւղական վարչութեան, որը կարողանում է մի կերպով հաշտութիւն ձգել գերդաստանի մէջ:

Գիւղերի մէջ կանայք ազատ են աւելի. խօսում են և գործում մարդկանց հետ, քաղաք աւեարի են գնում և այլն:

Չը մոռանամ ասելու, որ գիւղերի մէջ ման գալուս ժամանակ աջողեցաւ ինձ տեսնելու գերդաստանի հայրեր, որոնք գգվում էին իրանց թոռան թոռները... դրա պատճառը մատաղ հասակում ամուսնանալու սովորութիւնն է:

Ամուսնական սովորութիւնների մասին այսքան միայն կարող եմ ասել:

Եօթ պորտի դրութիւնը խստութեամբ պահպանվում է. որդեգիրներից կաթ կերածները համարվում են ազգական, իսկ կաթ չը կերածները կարող են ամուսնանալ որդեգրողի աղջկայ կամ տղայի հետ: Փոքր ժամանակից միմեանց նշանելու սովորութիւնը կայ, բայց ոչ յաճախ: Ամուսնանալու ժամանակ ընտրութիւնը աղջկայ՝ անում է տանտիկինը, տղայինը՝ տանտէրը տանտիկնոջ խորհրդակցութեամբ. ինքը ամուսնացողը անպայման կերպով հնազանդում է իր ծնողաց կամքին: Օժիտի սովորութիւնը մեզանում կայ, բայց չատ աննշան. իսկ գիւղերումն հարս գնելու սովորութիւնը յաճախ պատահում է:

Փոքր ինչ էլ ամուսնական ծէսերի և առհասարակ հանդիսի մասին: Նշանը դրվում է մի արծաթեայ (գիւղերում) կամ ոսկեայ (քաղաքում) մատանի, որոնց տանողներն են տանտիկինը և առհասարակ տան բոլոր կանայք, ազգականուհիները, որոնք ղունէ դուռ ընկած աղջիկ են փընտռում:

Գլխաւոր հանդէսը կատարվում է փեսայի տան մէջ: Հրաւէրները ուղարկվելուց յետոյ, առանձին մէկը ուղարկվում է ժողովելու ազգական կամ դրացի կանանց, որպէս զի պատրաստեն հարսի «Թաքախը»: Մի մեծ աման է այդ, որի մէջ չարում են ամեն տեսակ լաւ պտուղներ, «խինա» որոնցով ձեռքերը պիտի ներկեն հանդիսականներից ոմանք, իսկ հարս և փեսան անպատճառ: Թաքախը պատրաստվում է պարելով, երգելով նուագարանի ու թմբկի ձայների մէջ: Երեկոյեան «ազապնստումն է», այսինքն հաւաքվում են «ազապ» երիտասարդները քէֆ անելու, ընտրում են մի «ազապբաշի», որը լինում է իշխան և հրամայող և կարգադրիչ. ի նշան այդ իշխանութեան տալիս են նրա ձեռքը մի գաւազան, որի ծայրը պիտի համբուրեն բոլոր ազապները ի նշան հնազանդութեան: Ամբողջ գիշերը ամեն տեսակ քէֆեր անելուց յետոյ, միւս օրը փեսային սափրում են և «խալաւ օրհնէքը» (հագուստ օրհնելը) կատարում:

Նոյն երեկոյեան գալիս են բոլոր մնացեալ հիւրերը և փոքր ինչ օղի խմելուց յետոյ պատրաստվում են «խարսխուրի» (հարսին բերել) գնալու. այդ բազմութեան ընկերանում են երկու կանայք և մի աղջիկ. կանանցից մէկը քաւոր կինն է, միւսները փեսայի մօտ ազգականները: Հարսի տանն ևս փոքր ինչ օղի խմելուց յետոյ սպասում են որ հարսին դուրս բերեն: Ներսում հարսին ծածկում են ոտից մինչև գլուխ մի թանձր քօղով և թել մօտ առաջնորդում են կնքահայրը և փեսայի եղբայրը. հարսին ընկերանում է «խարմաքէօրը» (հարմաքոյրը), որը թարգման է հարսին և պաշտօն ունի նրան ուսուցնելու և այլն... հարմաքրոջ հետ «ազապները» իրաւունք ունեն ամեն տեսակ կատակներ անելու: Երբ եկեղեցուց տուն են դառնում, դռան մօտ առհասարակ մի ոչխար են մորթում (Էրզրումում ճանապարհին միշտ կարելի է տեսնել կիսամերկ միմեանց չալակած թուքեր, որոնք «բախշիշ» են ուզում այդ տարօրինակ ձևերովը): Տան դռան մօտ առաջ է գալիս մայրը և համբուրում որդուն ու հարսին, յետոյ պարելով՝ առաջնորդում նրանց ներս: Մնացեալի մասին, բարեկամ, ես խօսել եմ արդէն իմ նախկին նամակներիցս մէկում, ուստի և աւելորդ է նորից կրկնել:

Էրզրումում հարսանեկան հանդէսը կատարվում է աւելի ազատ, փառաւոր և մի տեսակ քաղաքակրթված կերպարանքի տակ:

Իրաւաբանական այս սովորութիւնների մասին առ այժմ բաւական է. եթէ ուրիշ հարցեր ունես, առաջարկիր ես կը պատասխանեմ:

Անցեալ օր որովհետև մի պտոյտ արի Վանի ծովի չուրջը, ուստի ասեմ քեզ նրա մասին մի բան:

Ծովը արդէն ինչպէս գիտես, կէս ժամ հեռու է քաղաքից, քաղաքի արևմտեան կողմը. ափերի երկարութիւնը չուրջ 10 օրվայ ճանապարհ է. խորութիւնը ափերում քիչ է, բայց մէջտեղերում չատ խոր է. ընդգրկում է իր մէջ 8 փոքր գետակներ, որոնցից նշանաւորն է Բանդիմահու գետը, որտեղից որսում են տ ա ռ ե խ ը: Ծովի ջուրը չատ պարզ է և կապոյտ. սաստիկ աղի է, եթէ մի անգամ մէջը մտնես և դուրս գաս, իսկոյն կեղտերից մաքրվում ես, ջուրը փրփրում է, որովհետև մեծ քանակութեամբ բորակ ունի իր մէջ: Աւանց գիւղի գիւղացիք ջուրը կապում են յատկապէս չինված ածուների մէջ և երբ ջուրը ցամաքում է, տակին մնում է թանձր բորակը, որին կտրում են սալ-սալ և բանեցնում են լուացքի համար սապօնի փոխարէն. քիւրդերի սապօնը բորակն է:

Վանայ ծովի չուրջը գտնվում են բարեբեր հողեր, արդիւնաբեր գիւղեր, որոնք միմեանց հետ չատ դժուարութեամբ են կարողանում յարաբերութիւն ունենալ, որովհետև ծովի վրա նաւակներով ճանապարհորդելը՝ կը նշանակէ մահը աչք առնել. այդչափ խարխուլ են և խաղալիք են դառնում ամեհի ալիքներին:

Այդ գիւղացիք խիստ հիւրասէր են, հիւրասիրութիւնը մինչև իսկ ծայրայեղութեան են հասցնում չատ տեղ. անխտիր կերպով կերակրում են գիւղից ամեն անցնողին և իսկի չեն էլ հարցնում, թէ ո՛վ են, ո՛ւր են գնում և ո՛րտեղից գալիս:

Թէև կայ մի օրէնք տէրութեան, բայց այնչափ անգործածական է, որ մի փաստաբան միայն կարողացաւ ինձ ասել այդ: Այդ օրէնքը այս է: Գիւղը մտնող ճանապարհորդը պարտաւոր է (թէ պաշտօնեայ և թէ անպաշտօն) եթէ հետևակ է, օրական 60 փարայ վճարել ուտելիքի և այլն համար և ձիաւորը 3 ղրուշ: Թէև գումարները չատ չնչին են, բայց այդ օրէնքի մասին գիւղացիք գիտենան էլ, ոչինչ չեն կարող անել, իսկ մտնողները սովորած լինելով ձրի ուտել, համարձակվում են պահանջել հիւրասիրութիւնը բռնութեամբ իսկ:

Թէ ինչեր են լինում գիւղերում այդ անպաշտօն և պաշտօնեայ անձերից, աւելորդ է կրկնել, որովհետև ամեն մի հայ գիտէ այդ:

Ապրօ

մեղադրվում էր իր կնոջ նախատեսած սպանութեան համար։ [illegible] մեղադրւածը կատարեց իր յանցանքը խելագարված և անգիտակցական դրութեան մէջ։ Պրոկուրորը հրաժարվեց մեղադրելուց։ [illegible]

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 ապրիլի։ [illegible] «Новое Время» [illegible] 15-ին [illegible] 2½ միլիոն րուբլու։ [illegible]

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 ապրիլի։ «Новое Время» [illegible]

ՎԻԵՆՆԱ, 20 ապրիլի։ [illegible]

ԲԵՐԼԻՆ, 20 ապրիլի։ [illegible] 25,000 հոգու։ [illegible]

[illegible]

ՀՌՈՄ, 20 ապրիլի։ [illegible]

ԼՈՆԴՈՆ, 20 ապրիլի։ [illegible]

ՓԱՐԻԶ, 20 ապրիլի։ [illegible]

ՍՏՈԿՀՕԼՄ, 20 ապրիլի։ [illegible] 30,000 [illegible]

ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

փոստային գնացքը ուղևորվում է

ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Բաթում . . 8 ժ. 40 ր. առաւ.
ԲԱԹՈՒՄԻՑ գալիս է Թիֆլիս . 11 » 8 » երեկ.
ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Բաքու . . 12 » 8 » երեկ.
ԲԱՔՈՒԻՑ գալիս է Թիֆլիս . . 7 » 40 » առաւ.

Աղեքսանդր-ճանապարհորդական գնացքը

ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Բաթում . 1 ժ. 10 ր. ցերեկ.
ԲԱԹՈՒՄԻՑ գալիս է Թիֆլիս . 10» 15 » առաւ.
ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Գանձակ . 9 » 45 » առաւ.
ԳԱՆՁԱԿԻՑ գալիս է Թիֆլիս . 8 » 47 » երեկ.

ՌՈՒՍԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Զմեռնային երթևեկութիւն

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օրերը, երեկոյեան 4 ժամին, շոգենաւը Բաթումից ուղևորվում է Օդեսա, Նովոռոսիյսկի վրայով։

ՇԱԲԱԹ օրերը, երեկոյեան 8 ժամին, [illegible]

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը, [illegible] դէպի Կ. Պոլիս։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը [illegible] հասնում է Բաթում [illegible]

ՈՒՐԲԱԹ օրերը, [illegible]

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը, առաւօտեան, հասնում է Բաթում Կ. Պոլսից եկող շոգենաւը։

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Շոգենաւերի կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ, [illegible] հինգշաբթի 4/16 ապրիլից սկսած

ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ

Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն, և Կ. Պոլիս, հինգշաբթի օրերը, [illegible] հինգշաբթի 26 ապրիլից (մայիսի 8-ից) սկսած։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԼԻՍ

Հինգշաբթի, 26 ապրիլի (8 մայիսի), շոգենաւ ՍԻՐԿԱՍԻ, նաւապետ ԲՈՇԷԼ.
— 10/22 մայիսի — ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ, — ԺԻՐՈՒԷՆ.
— 24 մայիսի (5 յունիսի) — ԱՆԱՏՕԼԻԱ, — ԴԱՐԲԻՒ.
— 7/19 յունիսի — ՍԻՐԿԱՍԻ — ԲՈՇԷԼ.

Տեղեկութիւններ [illegible] ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. [illegible] ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. [illegible] № 114.

9—10 (շ. և ե.)

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ [illegible] 8 ժամին, [illegible] № 6 և 11։ [illegible] 10-ից մինչև [illegible] ժամը։

3—3

ՄԻՋՈՑ ԽԱՐԲՈՒԽԻ դէմ

բժշկական [illegible]

ՕԼՖԱԿՏՈՐԻՈՒՄ ՆՈՒԴԻԼԻՆ

Մ. Լ. ԺԻՐՄՈՒՆՍԿՈՒ

Ծախվում է 40 կոպէկով

Դեղագործական [illegible] կովկասեան ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում.

7—52 (Շ.)

Լոյս տեսաւ

ՕՐԻՈՐԴ ՆԱԴԻԿ ԿԻԼԻԿԵԱՆ

(Բանաստեղծութիւններ)

ԳՐԵՑ ԳԷՈՐԳ ՏԷՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ

Գինը 30 կոպէկ։

1—3

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է բացառապէս կենտրոնական գրավաճառանոցում Սահակ քահանայ Սահակեանցի

“ԴԱՍԱԳԻՐՔ ԿՐՕՆԻ”

Ուղեցոյց հայ կրօնուսոյցների համար

ՆՈՐ-ՈՒԽՏԻ

Նիւթի մշակութեան առաջին մասն։» Հասցէն Тифлисъ: Центральная книжная торговля և կամ Малая Орбеляновская ул. № 26, Սահակ քահանայ Սահակեանց

1—3

ԲԱՑՎԱԾ Է

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԷԺԱՆԱԳԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ և ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Երևանեան հրապարակի և Միջի-փողոցի անկիւնում, գեներալ Տէր-Ասատուրովի նախկին տանը։

Բաժանորդագինը ամսական 20 կոպէկ։

Իւրաքանչիւր անգամի համար վճարը՝ 2 կոպէկ։

Ընդունվում են և օտարաքաղաքացի բաժանորդներ։

3—3

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԱՏԵԱՆՈՒՄ

սոյն ապրիլի 30-ին նշանակված է աճուրդ կապալով տալու 110 մաս քաղաքապատկան վարելահողերը, տարածութեամբ 1193 դեսիատին, 200 քառակուսի սաժէն, որոնք անւանված են Շահարի և Զօլմակչու և 9 մաս քաղաքապատկան եռնջալղու տեղերը, որոնք ցոյց են տուած պլանի վրա №№ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 և 12, ԵՐԵՔԻՑ մինչև ԵՕԹԸ տարի ժամանակով։ Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները հրաւիրվում են վարչութիւնը կօնդիցիային ծանօթանալու համար, որը ամեն օր, բացի տօն օրերից, կարելի է նայել սկսեալ առաւօտեան 9 ժամից մինչև ցերեկվայ 2 ժամը։

Երևան, 16 ապրիլի 1890 Թ.

1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿՐԷԴԻՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

խնդրում է այն անձանց, որոնք կը ցանկանային իրանց տունը վարձով տալ ընկերութեան վարչութիւնը նրա մէջ զետեղելու համար, յայտնել այդ մասին յիշեալ վարչութեանը մինչև մայիսի 15-ը, ներկայ 1890 Թւի։

Պայմանների մասին տեղեկանալ նոյն տեղը։

1—3

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ԲՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՑ—11¼—12 ժ. կանանց և երեխայոց ց.
ԲԵՆԿԼԵՎՍԿԻ—11—12 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի ց. և սիֆիլիսի (վիրաբուժ. և ատամացաւի
ԱՐՏԵՄԻԵՎ—12—1 ժ. երեքշաբթի, ուրբաթ և կիւրակի, կանանց ց.
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ց. բացի կիւրակի։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

ԳԱԴՈՄՍԿԻ—5½—7 ժ. կաշուի ցաւերի և սիֆիլիսի.
ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—5½—6½ ժ. ներքին, երեխայոց և ջղային ց. (էլեկտրօտերապիա)։
ԲԵՆԿԼԵՎՍԿԻ—7—8 ժամ.

Հիւանդանոցումն են մանկաբարձուհիք՝ Երևանցեան և Արտաղեան։

Վճար—50 կ.։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) համար փոխադարձ համաձայնութեամբ։

Հիւանդանոցի փոխ-վերատեսուչ ԲՈՒԴԿՕՎՍԿԻ

ԹԵՄԻՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

ամսիս 22-ին, կիրակի օրը, ժամը 12-ին, ս. պատարագից յետոյ կատարվելու է քաղաքի կաթուղիկէ Ս. Աստուածածին (Ս. Գէորգ) եկեղեցու եկեղեցական ծխական ուսումնարանի հոգաբարձական ընտրութեան համար պատգամաւորների ընտրութիւնը՝ նոյն ուսումնարանում։ Ուստի յիշեալ եկեղեցու մեծապատիւ ծխականները հրաւիրվում են նշանակված օրը մասնակցելու յիշեալ ընտրութեանը։

ԾԱՆՕԹ. այն ծխականները, որոնց տարիքը 25-ից պակաս են, կանոնադրութեան 28-րդ յօդուածի համաձայն՝ իրաւունք չունեն ընտրութեանը մասնակցելու։

Թիֆլիսի եկեղեցիների բարեկարգութեանց վերատեսուչ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՑ.

2—2

„Աղբիւրի“ և „Տարազի„ խմբագրութեան նախաձեռնութեամբ Թիֆլիսի գրական շրջանների յայտնի պ. Լեոն Մելիք-Ադամեանի օգտին, որ ուղարկվում է արտասահման բժշկվելու, Ֆրանսիական օպերէտային խումբը կը ներկայացնի, երկուշաբթի օր ապրիլի 23-ին,

„Ա Ի Ա Զ Ա Կ Ն Ե Ր“

Անորակներում Թատրոնի այգիում, որ լուսաւորված կը լինի, կը նուագէ երաժշտութիւնը։

Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ „Աղբիւրի“ և „Տարազի“ խմբագրութեան գրասենեակում, պ. Եփրեմ Ծատուրեանի վաճառանոցում, իսկ ներկայացման օրը Թատրոնի կասսայում։

2—2

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ժողովրդական ընթերցանութեան համար

ԽՕԼԵՐԱ

ԵՒ ՆՐԱ ԱՌԱՋՆ ԱՌՆԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.

ԳԻՆԸ 5 ԿՕՊԷԿ

Հարցնել գրավաճառանոցներում։

4—4

Дозволено цензурою, Тифлисъ 20 Апрѣля 1890 г. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. каз.